

Bakgrunn for vedtak

Uttak av vann fra Heggelielva til produksjon av snø i Sørkedalen

Oslo kommune

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Foreningen til ski-idrettens fremme
Referanse	201206253-16
Dato	30.06.2017
Notatnummer	KI-notat nr. 22/2017
Ansvarlig	Gry Berg
Saksbehandler	Kristin Haugen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81

7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18

8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B

6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	2
NVEs vurdering	3
NVEs konklusjon	5
Forholdet til annet lovverk	5
Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven	5

Sammendrag

Foreningen til ski-idrettens fremme (Skiforeningen) har søkt om konsesjon for et utvidet vannuttak på 35 l/s fra Heggelielva til sitt anlegg med snøkanoner for produksjon av kunstsno i Sørkedalen, en økning fra dagens tillatelse til å ta ut 5 l/s. Et uttak på 35 l/s kan påvirke biologisk mangfold knyttet til vassdraget i perioder med lav vannføring. Heggelielva er en del av Sørkedalsvassdraget som er vernet på generelt grunnlag som en del av Osloomkvassdragene i Verneplan I fra 1973.

Det omsøkte vannuttaket fra Heggelielva til kunstsno-produksjon er ikke stort, men utgjør en betydelig andel av alminnelig lavvannføring i vassdraget og kan føre til negative konsekvenser for den rødlistede arten elvemusling og annet biologisk mangfold. NVE mener derfor at vannuttaket bør begrenses til perioder med vannføring større enn alminnelig lavvannføring og kompenseres med økt slipp av vann fra Langlia slik at biologisk mangfold både i Heggelielva og Sørkedalselva blir tilstrekkelig ivarettatt. En privatrettslig avtale om økt slipp av vann fra magasinene oppstrøms i perioder med snøproduksjon vil sørge for at betingelsene for akvatisk liv i elvene ikke blir forringet. Ved slipp av vann fra Langlia vil det likevel være nødvendig å sette krav til minstevannføring i Heggelielva av hensyn til biologisk mangfold. Dersom det gjøres en avtale med Bærum kommune om slipp av vann fra Søndre Heggelivatn, faller kravet til minstevannføring i Heggelielva bort. NVE mener at tiltaket er til fordel for friluftsliv og at det ikke er i konflikt med vernegrunnlaget.

De aller fleste tiltak vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon må de samlede ulemperne ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulemperne til et akseptabelt nivå.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Foreningen til Ski-Idrettens fremme tillatelse etter vannressursloven § 8 til vannuttak fra Heggelielva for produksjon av kunstsno. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Søknad

NVE har 1.7.2016 mottatt søknad fra Foreningen til ski-idrettens fremme (Skiforeningen) på å ta ut inntil 35 l/s vann til produksjon av kunstsno fra Heggelielva i en periode på ca. 20 dager i perioden november til mars.

Om søker

Foreningen til ski-idrettens fremme ble stiftet 4. januar 1883. Foreningen er åpen for alle og har til formål å virke for utbredelse av skiidrett og annet friluftsliv. Skiforeningen har rundt 73 000 medlemmer og driver flere serveringssteder i Marka. De arrangerer Holmenkollrennene, eier og driver Skimuseet i Holmenkollen og drifter Holmenkollen Kultur- og Turistanlegg. Kunstsnoanlegget produserer kunstsno til skileikområdet i Sørkedalen og driftes i samarbeid med Sørkedalen IF. Skileikarenaen er i bruk 7 dager i uka fra november/desember til mars/april, avhengig av snøforholdene.

Beskrivelse av området

Heggelielva løper sammen med Langlielva og danner Sørkedalselva som renner ut i Bogstadvatnet. Elva er en del av Lysakervassdraget. Skileikområdet i Sørkedalen ligger ca. 250 meter sør for Heggelielva rett før denne løper sammen med Langlielva og vest for Sørkedalen skole. Heggelielva har sitt utspring fra Søndre Heggelivatnet. Dette blir regulert av Bærum kommune som drikkevannskilde for kommunen. Langlielva kommer fra Langlivatnet, som reguleres av Oslo kommune som reservevannforsyning.

Teknisk plan

Snøproduksjonsanlegget i Sørkedalen har vært i drift siden 1994. Inntaket ble først etablert i samløpet av to sidebekker til Heggelielva. Her er det etablert en terskel for å danne et vannspeil og lagt ned en kum, som det pumpes vann til snøkanonene fra.

I ca. 2005 ble det i tillegg etablert et inntak i Heggelielva. Dette består av en kum i elvebanken med forsyning fra et rør ut i elva. Vannet pumpes herfra og opp til det første inntaket. Denne pumpen har en maksimal kapasitet på 10 l/s. Det produseres i dag snø med 2 kanoner, hver med en kapasitet på maksimalt forbruk av vann på 20 l/s. Normalt forbruk er 3-5 l/s til sammen for begge kanonene.

Anlegget ønskes oppgradert, og det er planer om å etablere totalt 5 moderne snøkanoner, hver med et vannbehov på 7 l/s. Ledninger oppgraderes, mens inntaket forblir som i dag.

Forholdet til offentlige planer

Tiltaket ligger innenfor markagrensen og er omfattet av markaloven. Området er avsatt til LNF-formål i kommunedelfplan for Oslo kommunes del av Oslomarka. Lysakervassdraget er vernet gjennom verneplan I (1973) som en del av Oslomarkvassdragene.

Høring

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Saken er ikke offentliggjort eller sendt på høring, da endringene fra tidligere tillatelse er små, og vi mener derfor at forholdene er tilstrekkelig belyst gjennom NVEs kjennskap til vassdraget, befaring, tidligere behandling og søknaden. NVE var på befaring i området 3.6.2013 sammen med representanter for søker, Oslo kommune, Bærum kommune og Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Tilleggsopplysninger

NVE mottok, som vedlegg til e-post av 18.11.2016, kopi av underskrevet avtale med Oslo kommune, vann- og avløpsetaten, om vannslipp fra Langlia i perioder med vannuttak til produksjon av kunstsno i Sørkedalen.

I vedlegg til e-post av 16.2.2017 har Skiforeningen ved HydraTeam beskrevet en plan for registrering av vannstand i Heggelielva, som kan bidra til å sikre at vannuttaket til produksjon av kunstsno ikke medfører så liten vannføring i Heggelielva at biologisk mangfold tar skade.

NVEs vurdering

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Heggelielva har sitt utspring fra Søndre Heggelivatnet. Dette blir regulert av Bærum kommune som drikkevannskilde for kommunen. Langlielva kommer fra Langlivatnet, som reguleres av Oslo kommune som reserveforsyning for drikkevann. Det foreligger ikke krav til minstevannføring fra noen av vatna, men Bærum kommune praktiserer slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring på 30-40 l/s hele året til Heggelielva. Alminnelig lavvannføring for Heggelielva ved inntakspunktet for snøproduksjon er beregnet til 90 l/s. Fra Langlivatnet slipper Oslo kommune 300 l/s. I konsesjon til vannuttak til Holmenkollenanlegget og Tryvann Vinterpark av 10.12.2010 er det en forutsetning for konsesjonen at det vannet som tas ut til snøproduksjon slippes fra Langlivatnet. Ved vannføring mindre enn 300 l/s i Sørkedalselva, må det ikke tas ut vann til snøproduksjon.

Skiforeningen har inngått en tilsvarende avtale med Oslo kommune om at det skal slippes mer vann fra Langlivatnet i de periodene det produseres snø i Sørkedalen med vann fra Heggelielva, og vannføringen i Sørkedalselva naturlig er under 300 l/s. NVE kan sette vilkår om at dette blir ivaretatt i en konsesjon. De hydrologiske konsekvensene av vannuttaket fra Heggelielva blir da en redusert vannføring på inntil 35 l/s fra inntakspunktet og ned til samløpet med Langlielva, en strekning på ca. 1000 meter. Skiforeningen har foreslått å sette opp en målestasjon for registrering av vannføring i Heggelielva. NVE kan sette krav til en eventuell tillatelse om at det ikke tas ut vann til produksjon av kunstsno når vannføringen i Heggelielva blir mindre enn alminnelig lavvannføring. Nøyaktig utforming og plassering av utstyr for minstevannføring kan avgjøres av NVE gjennom godkjenning av detaljerte planer. Dersom vannuttaket kompenseres med ekstra slipp av tilsvarende vannmengde fra Søndre Heggelivatn som vannuttaket i Heggelielva, vil det ikke være nødvendig å etablere en målestasjon i Heggelielva. Behovet for ekstra vannslipp vil kun være i situasjoner med lav vannføring der minstevannføringen på 90 l/s står i fare for å bli berørt. Dette må i så fall dokumenteres ved avtale og kan godkjennes gjennom detaljplangodkjenningen.

Naturmangfold

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter å vurdere planlagte tiltak opp mot relevante paragrafer i naturmangfoldloven. I NVEs vurdering av søknaden om vannuttak fra Heggelielva til produksjon av kunstsno legger vi til grunn bestemmelsene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 samt §§ 8-12.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, tidligere behandling av sakene, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 27.6.2017. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og det foreligger tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet. Heggelielva er i

Naturbase utskilt som naturtypen viktig bekke drag. I Heggelielva nedstrøms vannuttaket er det registrert blærestarr (sårbar). Det er også registrert edelkreps (sterkt truet) i Sørkedalselva der Heggelielva løper ut i denne. Ellers består området som blir berørt av tiltaket av jordbruksområder med en smal stripe kantvegetasjon ned mot elva. Sørkedalselva har kjent forekomst av elvemusling (sårbar). Vannføringen i Sørkedalselva er i perioder kritisk lav for overlevelse av elvemusling og reproduksjon av vertsfisk (ørret). Dette skyldes at vassdraget i øvre deler er regulert til vannforsyningsformål til Oslo og Bærum kommuner. Det er ikke funnet forekomst av elvemusling i Heggelielva i området mellom Skiforeningens vannuttak og Langlielva, men substratet og vannføringsforholdene gir potensial for dette, og det er observert ørret på strekningen. Denne strekningen er på ca. 1000 meter, og NVE mener at reduksjonen i vannføring på denne strekningen i lavvannsperioden bør begrenses mest mulig av hensyn til overlevelse av fisk. Av hensyn til elvemusling mener NVE at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) bør tillegges vekt. Det kan stilles vilkår om at ved vannuttak til snøproduksjon fra Heggelielva, må det sørges for at vannuttaket kompenseres med slipp av minimum tilsvarende mengde ekstra vann fra magasinene Langlivatnet eller Heggelivatnet. Det kan også settes vilkår om at lavvannføringen må være tilbake i Heggelielva før det kan tas ut vann til produksjon av kunstsno. Vannuttaket vil da etter NVEs mening ikke være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper, arter eller økosystemet gitt i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. NVE har også sett dette i sammenheng med andre påvirkninger på naturtypene, artene og økosystemet. Prinsippet om samlet belastning i naturmangfoldloven § 10 er vurdert, og NVE mener at slipp av vann fra Langlivatnet ved vannuttak til snøproduksjon ikke er tilstrekkelig som avbøtende tiltak for et uttak på 35 l/s fra Heggelielva. Vannuttaket utgjør en såpass stor andel av alminnelig lavvannføring at det i tillegg bør settes krav til minstevannføring i Heggelielva. Ved et ev. ekstra slipp av vann fra Søndre Heggelivatnet tilsvarende vannmengden som tas ut til produksjon av sno, vil det ikke være behov for fastsettelse av minstevannføring i Heggelielva. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Vernet vassdrag

Lysakervassdraget og sidevassdraget i Sørkedalen er vernet gjennom vernet av Oslosmarkvassdragene i Verneplan I fra 1973. Vernegrunnlaget er generelt, men først og fremst beliggenheten i nærhet til tettbebygde områder og bruk til friluftsliv. Tiltaket bidrar til utvidet aktivitet i forbindelse med skileik og skigåing, og NVE mener at det ikke er i konflikt med vernegrunnlaget.

Brukerinteresser

Den største brukerinteressen i øvre del av Lysakervassdraget er vannforsyning, både til Oslo og Bærum kommuner. I tillegg tas det ut vann fra vassdraget til jordvanning, fiskekultivering og snøproduksjon. Sørkedalselva er viktig område for å ivareta den rødlistede arten elvemusling. Elvemuslingen er avhengig av vertsfisk for å formere seg. I Sørkedalselva er vertsfisken ørret, og det er derfor nødvendig å ta hensyn til overlevelse av ørret på strekningen. Reguleringer i øvre deler og vannuttak medfører at fisk og elvemusling har dårlige levevilkår i lavvannsperioder. NVE mener at vannuttak fra Lysakervassdraget oppstrøms Sørkedalselva må kompenseres ved lave vannføringer av hensyn til biologisk mangfold.

Området egner seg godt til snøproduksjon ved at de lokalklimatiske forholdene for produksjon av kunstsno er bedre enn mange andre steder i Osloområdet. Skileikarenaen er i bruk 7 dager i uka fra

november/desember til mars/april. NVE mener at fordelene med kunstsno-produksjon her ikke kan ivaretas på andre måter.

Oppsummering

Det omsøkte vannuttaket fra Heggelielva til kunstsno-produksjon er ikke stort, men utgjør en betydelig andel av alminnelig lavvannføring i vassdraget og kan føre til negative konsekvenser for den rødlistede arten elvemusling og annet biologisk mangfold. NVE mener derfor at vannuttaket bør begrenses til perioder med vannføring større enn alminnelig lavvannføring og kompenseres med økt slipp av vann fra Langlia slik at biologisk mangfold både i Heggelielva og Sørkedalselva blir tilstrekkelig ivaretatt. En privatrettslig avtale om økt slipp av vann fra magasinene oppstrøms i perioder med sno-produksjon vil sørge for at betingelsene for akvatisk liv i elvene ikke blir forringet. Ved slipp av vann fra Langlia vil det likevel være nødvendig å sette krav til minstevannføring i Heggelielva av hensyn til biologisk mangfold. Ved en ev. avtaleinngåelse med Bærum kommune om slipp av vann fra Søndre Heggelivatn, faller kravet til minstevannføring i Heggelielva bort. NVE mener at tiltaket er til fordel for friluftsliv og at det ikke er i konflikt med vernegrunnlaget.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Foreningen til Ski-Idrettens fremme tillatelse etter vannressursloven § 8 til vannuttak fra Heggelielva for produksjon av kunstsno. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til EUs vanndirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder Miljødirektoratet etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av kunstsno-produksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Post 1: Vannuttak

Alminnelig lavvannføring i Heggelielva er beregnet til 90 l/s. Vannuttaket på 35 l/s er forholdsvis lite, men utgjør en betydelig andel av dette. Vannuttaket er etablert med et rør ut i elva og en kum i elvebredden som det pumpes vann fra. Ved slipp av vann fra Langlivatnet settes det krav om etablering av målestasjon for vannstand og vannføring nedstrøms vannuttaket, før utløpet til

Sørkedalselva. Når målestasjonen viser vannføringer under 90 l/s, skal det ikke tas ut vann til snøproduksjon fra Heggelielva.

NVE åpner i konsesjonen opp for at det kan inngås avtale med Bærum kommune om slipp av ekstra vann fra Søndre Heggelivatnet. Vannmengden som slippes må komme i tillegg til frivillig slipp av minstevannføring og være minst like stor som vannuttaket. Dersom det kan dokumenteres at en slik avtale er inngått, vil det ikke være nødvendig å etablere målestasjon for vannstand og vannføring i Heggelielva nedstrøms vannuttaket.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

De fysiske inngrepene i tilknytning til tiltaket er gjennomført.

Det skal utarbeides plan for kontroll av minstevannføring. Det skal utarbeides en plan for å sikre at det ikke tas ut vann fra Heggelielva når vannføringen er mindre enn 90 l/s. Planene skal godkjennes av NVE. Dersom det inngås avtale med Bærum kommune om slipp av ekstra vann fra Søndre Heggelivatn frafalles kravet om vannføringsmåling. Avtalen skal dokumenteres og godkjennes og erstatter detaljplan.

Dersom det skal gjøres endringer i forbindelse med tiltaket, skal detaljerte planer forelegges NVEs regionkontor på Hamar og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.